

NOWA PODSTAWA
PROGRAMOWA

4

WCZORAJ
I DZIŚ

Zeszyt ćwiczeń

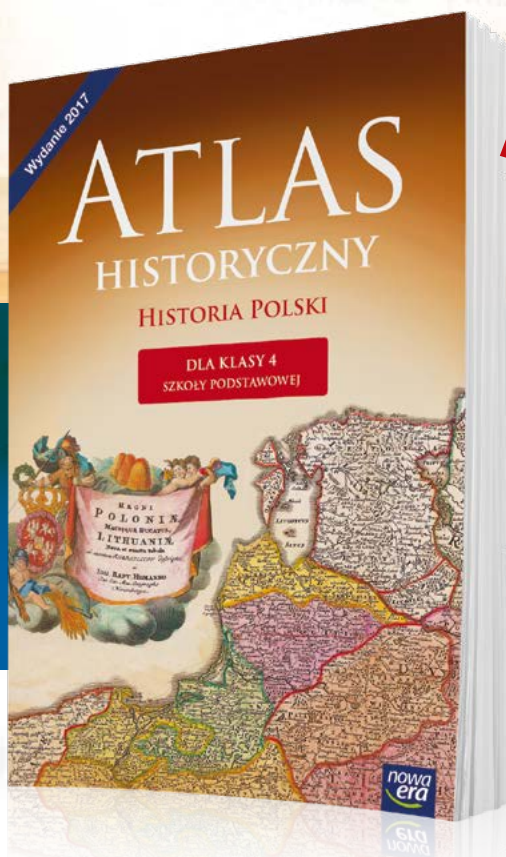
DO HISTORII
DLA KLASY CZWARTEJ SZKOŁY PODSTAWOWEJ

nowa
era

Z atlasem
nauka
historii jest
prawdziwą
podróżą!

Atlas historyczny „Historia Polski”

W atlasie znajdziesz:

- ✓ duże i czytelne mapy
- ✓ osie czasu z najważniejszymi wydarzeniami
- ✓ atrakcyjne zdjęcia i ilustracje

więcej na stronie:
sklep.nowaera.pl

4

WCZORAJ
I DZIŚ

Tomasz Maćkowski
Bogumiła Olszewska
Wiesława Surdyk-Fertsch

Zeszyt ćwiczeń

DO HISTORII
DLA KLASY CZWARTEJ SZKOŁY PODSTAWOWEJ

nowa
era

WCZORAJ I DZIŚ

Zeszyt ćwiczeń jest skorelowany z podręcznikiem do historii dla klasy czwartej szkoły podstawowej *Wczoraj i dziś* dopuszczonym do użytku szkolnego i wpisanym do wykazu podręczników przeznaczonych do kształcenia ogólnego do nauczania historii w klasie czwartej.

Numer ewidencyjny podręcznika w wykazie MEN: 877/1/2017

Nabyta przez Ciebie publikacja jest dziełem twórcy i wydawcy. Prosimy o przestrzeganie praw, jakie im przysługują. Zawartość publikacji możesz udostępnić nieodpłatnie osobom bliskim lub osobiście znanym, ale nie umieszczaj jej w internecie. Jeśli cytujesz jej fragmenty, to nie zmieniaj ich treści i koniecznie zaznacz, czyje to dzieło. Możesz skopiować część publikacji jedynie na własny użytek.

Szanujemy cudzą własność i prawo. Więcej na www.legalnakultura.pl

© Copyright by Nowa Era Sp. z o.o. 2017
ISBN 978-83-267-3168-6

Wydanie drugie
Warszawa 2018

Redakcja merytoryczna: Tomasz Bach. **Współpraca redakcyjna:** Paweł Niewiadomy.
Redakcja językowa: Aleksandra Bednarska. **Nadzór artystyczny:** Kaia Juszcak.
Opieka graficzna: Małgorzata Gregorczyk. **Projekt okładki:** Maciej Galiński, Wojtek Urbanek.
Projekt layoutu: Ewa Kaletyn, Paulina Tomaszewska. **Opracowanie graficzne:** Maciej Galiński, Ewa Kaletyn, Klaudia Jarocka, Agata Knajdek. **Ilustracje:** Ewelina Baran, Elżbieta Buczkowska, Marta Długokęcka, Joanna Ptak, Wioleta Herczyńska, Daniel Rudnicki. **Fotoedycja:** Paulina Łukaszewicz.
Mapy: Zespół kartograficzny NE. **Realizacja projektu graficznego:** Mateusz Wysiecki.

Zdjęcia pochodzą ze zbiorów:

Archiwum Nowej Ery: s. 4 (Mieszko, Popiel), 31 (Chrobrzy), 42, 46, 48, 56, 69, 71 (obraz), 75, 76, Adam Kuras (DigITouch) – s. 17 (zegar słoneczny); **Archiwum Państwowego Muzeum Auschwitz-Birkenau:** s. 83 (w Auschwitz), BE&W: Alamy – s. 8 (graficciarz), 17 (klepsydra), 20 (legionista), 64, 103 (oscyпки, pierniki, Wrocław, Spodek), BEW Stock/Jan Włodarczyk – s. 103, Bildarchiv BPK/Braun Lutz s. 31 (Otton), Imagno – s. 91 (Piłsudski), Stanisław Fitak – s. 60, Universal Images Group – s. 66; **East News:** AFP – s. 85 (Australia, Afryka), ALBUM/Walt Disney Productions – s. 4 (Kopciuszek), Bartosz Krupa – s. 103 (Centrum Nauki Kopernik), Knuth Borrry – s. 103 (rogale), Laski Diffusion – s. 85 (Azja), Wojtek Laski – s. 88, Stanisław Kowalczyk – s. 79 (Zośka); Forum: Andrzej Sidor – s. 103 (Kanał), Dawid Lasociński – s. 103 (Muzeum Kolei), Fotorzepa/Darek Gólik – s. 8 (w galerii), Jan Włodarczyk – s. 103 (Neptun), Jerzy Dudek – s. 8 (harcerze), Marek Maruszak – s. 103 (Muzeum Chleba, górnicy), Marek Skorupski – s. 83 (przed sądem), Piotr Mecik – s. 35, Piotr Rybarczyk – s. 71 (pomnik), Tytus Żmijewski – s. 8 (mecze); **FOTONOVA/Andrzej Mroczek** – s. 91 (Papież), **Gallo Images Poland/Getty Images:** Stronger/Keystone – s. 84, Universal Images Group – s. 44; **Marcin Somerlink:** s. 32; **Muzeum Wojska Polskiego:** s. 73, **Narodowe Archiwum Cyfrowe:** s. 79 (Rudy, Alek); **NASA** – s. 20 (kosmonauta), **REPORTER:** Ewa Falkiewicz – s. 10, Lasyk – s. 103 (Wawel), Tomasz Barański – s. 83, 91 (Pilecki), Wojciech Stróżyk – s. 103 (smok); **Shutterstock:** s. 20 (rycerz), 103 (Morskie Oko, statek, brama); **Thinkstock/Getty Images:** s. 17 (zegar), s. 103 (zamek, molo, Poznań).

Wydawnictwo dołożyło wszelkich starań, aby odnaleźć posiadaczy praw autorskich do wszystkich utworów zamieszczonych w podręczniku. Pozostałe osoby prosimy o kontakt z Wydawnictwem.

Nowa Era Sp. z o.o.

Aleje Jerozolimskie 146 D, 02-305 Warszawa
www.nowaera.pl, e-mail: nowaera@nowaera.pl, tel. 801 88 10 10

Druk i oprawa: Elanders Polska Płońsk

SPIS TREŚCI

Korzystaj z dodatkowych materiałów ukrytych pod kodami QR zamieszczonymi w publikacji.

I Z historią na Ty

1. Historia – nauka o przeszłości	4
2. Historia wokół nas	6
3. Mieszkamy w Polsce	9
• Tajemnice sprzed wieków – Skąd się wzięły nazwiska?	12
4. Czas w historii	14
5. Obliczanie czasu w historii	16
6. Czytamy mapę i plan	19
Podsumowanie	22

II Rozdział II: Od Piastów do Jagiellonów

1. Mieszko I i chrzest Polski	24
• Tajemnice sprzed wieków – Kim byli pierwsi Piastowie?	28
2. Bolesław Chrobry – pierwszy król Polski	30
★ W średniowiecznym klasztorze	33
3. Polska Kazimierza Wielkiego	35
★ Rycerze i zamki	37
4. Jadwiga i Jagiełło – unia polsko-litewska	39
5. Zawisza Czarny i bitwa pod Grunwaldem	42
6. Mikołaj Kopernik – wielki astronom	44
Podsumowanie	46

III Wojny i upadek Rzeczypospolitej

1. Jan Zamojski – druga osoba po królu ...	48
2. XVII wiek – stulecie wojen	50
★ Czasy stanisławowskie	53

3. Tadeusz Kościuszko na czele powstania	55
4. Józef Wybicki i hymn Polski	58
5. Romuald Traugutt i powstanie styczniowe	61
6. Maria Skłodowska-Curie – polska noblistka	63
• Tajemnice sprzed wieków – Jak polska noblistka została bohaterką wojenną?	66
Podsumowanie	68

IV Ku współczesnej Polsce

1. Józef Piłsudski i niepodległa Polska	70
★ Bitwa Warszawska	73
2. Eugeniusz Kwiatkowski i budowa Gdyni	75
3. Zośka, Alek i Rudy – bohaterscy harcerze	78
• Tajemnice sprzed wieków – Najśłynniejsze akcje Szarych Szeregów	80
4. Pilecki i Inka – „żołnierze niezłomni”	82
5. Jan Paweł II – papież pielgrzym	84
6. „Solidarność” i jej bohaterowie	87
Podsumowanie	90
Gra historyczna – Poznaję swój kraj	92
Odpowiedzi do gry historycznej	98
Notatki	100
Karty do gry historycznej – Poznaję swój kraj	103

III. Wojny i upadek Rzeczypospolitej

1 Jan Zamoyski – druga osoba po królu

Na dobry początek

1 Podkreśl właściwe zakończenie każdego zdania.

Jan Zamoyski po powrocie ze studiów objął w Rzeczypospolitej stanowisko

A hetmana.

C sekretarza.

B kanclerza.

D biskupa.

Stefan Batory odniósł zwycięstwo nad Rosją w

A XV wieku.

C XVII wieku.

B XVI wieku.

D XVIII wieku.

2 Przyjrzyj się zamieszczonej ilustracji. Następnie wykonaj polecenia.

Praca z ilustracją

a) Zapisz w wyznaczonych miejscach imiona i nazwiska przedstawionych postaci oraz pełnione przez nie funkcje państwowe.

b) Napisz imię i nazwisko autora ukazanego obrazu.

3 Wstaw literę „P” w kratki przy zdaniach prawdziwych, a literę „F” – obok zdań fałszywych.

- Jan Zamoyski założył Akademię Zamojską w Krakowie w 1594 roku.
- Za panowania Stefana Batorego Jan Zamoyski otrzymał tytuł hetmana.
- Stefan Batory był włoskim księciem.
- Zygmunt August był ostatnim królem Polski z dynastii Jagiellonów.
- Jan Zamoyski był osobą dobrze wykształconą i pracowitą.
- Zamość został założony w XIV wieku.

4 Wyjaśnij znaczenie terminu „kanclerz”.

kanclerz – _____

5 Wykreśl co drugą literę w każdym z diagramów. Pozostałe litery utworzą hasła. Zapisz je w wyznaczonych miejscach. Otrzymasz w ten sposób nazwy dwóch wyższych uczelni założonych w XVI wieku.

A	G	K	D	A	W	D	Z	E	O	M	P	I	K	A	B
Z	P	A	W	M	H	O	F	J	G	S	M	K	I	A	S

A	P	K	M	A	Z	D	W	E	R	M	C	I	S	A	P
W	A	I	G	L	J	E	C	Ń	Y	S	Z	K	Ł	A	O

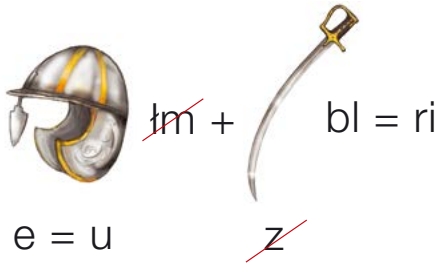
★ 6 Wyjaśnij, jak rozumiesz powszechnie znane słowa Jana Zamoyskiego: *Takie będą Rzeczypospolite, jakie ich młodzieży chowanie.*

2 XVII wiek – stulecie wojen

Na dobry początek

- 1 Rozwiąż rebus. Zapisz hasło w wyznaczonym miejscu. Wyjaśnij, co oznacza otrzymane słowo.

HASŁO: _____

- 2 Połącz postacie historyczne z odpowiednimi opisami.

Jan III Sobieski •
Augustyn Kordecki •
Stefan Czarniecki •

- Był królem Rzeczypospolitej w czasie potopu szwedzkiego.
- Mistrz wojny podjazdowej, dowodził wojskami polskimi podczas walk ze Szwedami w latach 1655–1600.
- Pełnił funkcję przełożonego klasztoru na Jasnej Górze.
- Władca Polski będący zdolnym dowódcą wojskowym.

- 3 Uzupełnij tabelę dotyczącą przyczyn wojen polsko-szwedzkich i polsko-tureckich.

Wojny	Przyczyny
polsko-szwedzkie	_____ _____ _____ _____
polsko-tureckie	_____ _____ _____ _____

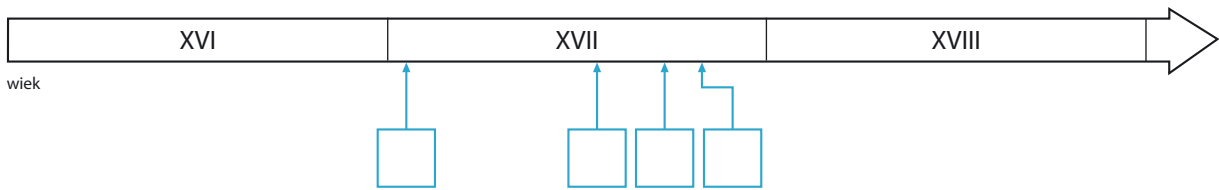
- 4 Przyjrzyj się zamieszczonej mapie ukazującej Europę Środkowo-Wschodnią w XVII wieku. Następnie wykonaj polecenia.

Praca z mapą

- a) Zapisz w trzech kwadratach na mapie właściwe litery odpowiadające poszczególnym miejscowościom związanym z wojnami w XVII wieku.
- A Wiedeń
 - B Chocim
 - C Kircholm
 - D Częstochowa
- b) Podkreśl nazwę miejscowości, w której podpisano traktat pokojowy pomiędzy Polską a Szwecją w 1660 roku.
- c) Zamaluj dowolnym kolorem ziemię należące na stałe do Turcji.
- 5 Podkreśl jedno wyrażenie w każdym nawiasie, tak aby powstały zdania prawdziwe.
- W bitwie pod Kircholmem wojska polskie pokonały (*Turków / Szwedów*).
 - Na krótko przed śmiercią Stefan Czarniecki otrzymał tytuł (*księcia / hetmana*).
 - W 1683 roku Jan III Sobieski pokonał pod Wiedniem wojska (*tureckie / austriackie*).

6 Przyjrzyj się zamieszczonej osi czasu. Następnie wykonaj polecenia.

Praca z osią czasu

a) Umieść na osi czasu litery odpowiadające poszczególnym wydarzeniom.

- A bitwa pod Kircholmem – 1605 rok
- B odsiecz wiedeńska – 1683 rok
- C bitwa pod Chocimiem – 1673 rok
- D obrona Jasnej Góry przed Szwedami – 1655 rok

b) Zaznacz pionowymi liniami na osi czasu okres potopu szwedzkiego.

7 Oblicz, ile lat upłynęło między bitwą pod Kircholmem a odsieczą wiedeńską.

8 Wymień pięć skutków wojen prowadzonych przez Polskę w XVII wieku.

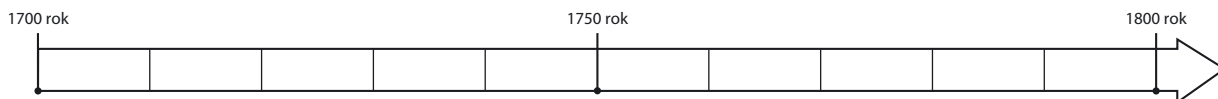
★ 9 Wyjaśnij znaczenie słów Stefana Czarnieckiego: *Jam nie z soli ani z roli, ale z tego, co mnie boli, wyrosłem.*

★ Czesy stanisławowskie

Na dobry początek

1 Przyjrzyj się zamieszczonej osi czasu. Następnie wykonaj polecenia.

Praca z osią czasu

- a) Zamaluj dowolnym kolorem na osi czasu okres życia Stanisława Augusta Poniatowskiego.
- b) Zaznacz na osi czasu rok koronacji Stanisława Augusta Poniatowskiego na króla Polski.

2 Uzupełnij tabelę, wpisując w niej zadania, które stawiały sobie zarówno wymieniona szkoła, jak i instytucja oświatowa.

Nazwa szkoły lub instytucji	Zadania
Szkoła Rycerska	<hr/> <hr/>
Komisja Edukacji Narodowej	<hr/> <hr/>

3 Wyjaśnij, jakie zmiany w polskiej edukacji zostały wprowadzone przez Komisję Edukacji Narodowej.

- 4 Zapoznaj się z fragmentem tekstu dotyczącego edukacji Stanisława Augusta Poniatowskiego. Następnie wykonaj polecenia.

Tekst źródłowy

Edukacja młodego Poniatowskiego

Wychowaniem najukochańszego – Stanisława – matka zajęła się, gdy miał trzy lata. Czyniła to z niesłabnącą troską, [...]. Zgodnie z duchem nowej epoki, której zwiastuny docierały już w tym czasie dość swobodnie do [...] polskich domów, zapewniono mu wykształcenie formujące nowoczesnie oświeconego człowieka. Służyła temu, oczywiście, znajomość języków, ale równie ważne były studia nad literaturą i historią ojczystego kraju, wiedza o genealogii rodów, zainteresowanie przyrodą i geografią, poznanie zagadnień prawa, polityki, a także najnowszych osiągnięć fizyki i matematyki.

Praca z tekstem źródłowym

a) Odpowiedz, o jakiej nowej epoce jest mowa w tekście.

b) Napisz, jakie według Ciebie elementy wykształcenia były ważne dla przyszłego króla Polski. Uzasadnij swoją odpowiedź.

- 5 Wpisz w wyznaczone miejsca właściwe postacie historyczne.

Historyk, który na zlecenie polskiego władcy napisał siedmiotomowe dzieło opisujące historię Polski.

Autor dzieła *O skutecznym rad sposobie*, dotyczącego słabości ustroju Rzeczypospolitej i sposobu jej naprawy.

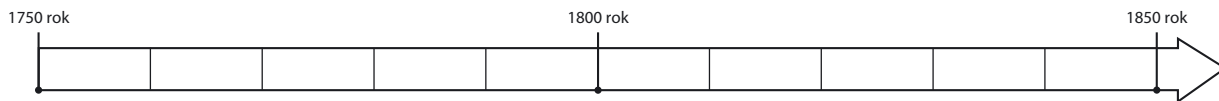
Nadworny malarz polskiego króla tworzący w czasach stanisławowskich. Malował obrazy, na których ukazywał sceny z dziejów Polski, i portrety polskich władców.

3 Tadeusz Kościuszko na czele powstania

Na dobry początek

- 1 Przyjrzyj się zamieszczonej osi czasu. Następnie wykonaj polecenia.

Praca z osią czasu

Zaznacz na osi czasu rok, w którym wybuchło powstanie kościuszkowskie.

- 2 Oblicz, ile lat temu wybuchło powstanie kościuszkowskie.

- 3 Przyjrzyj się zamieszczonej ilustracji. Następnie wykonaj polecenia.

Praca z ilustracją

a) Napisz, jak jest nazywany ukazany na rysunku uczestnik powstania kościuszkowskiego walczący kosą.

b) Zaznacz właściwe zakończenie zdania.

Przedstawiony powstaniec należał do

- A szlachty.
- B chłopstwa.
- C mieszczaństwa.
- D duchowieństwa.

- 4 Uporządkuj podane wydarzenia w kolejności chronologicznej. W tym celu wpisz w kratki cyfry od 1 do 5.

- złożenie przysięgi przez Kościuszkę w Krakowie
- uchwalenie Konstytucji 3 maja
- upadek powstania kościuszkowskiego
- trzeci rozbiór Polski
- bitwa pod Raławicami

- 5 Przyjrzyj się zamieszczonemu fragmentowi obrazu. Następnie odpowiedz na pytania.

Praca z ilustracją

- a) W którym roku rozegrała się przedstawiona bitwa?
-
- b) Jak nazywa się osoba gasząca lont armaty?
-

- ★ 6 Tadeusz Kościuszko jest uznawany za jednego z największych polskich bohaterów narodowych. Podczas swojego życia został wyróżniony orderem Virtuti Militari. Napisz, kto ustanowił to odznaczenie i za jakie dokonania jest przyznawane.
-

Dobra rada

Skorzystaj z dostępnych źródeł, na przykład z internetu.

- 7 Zapoznaj się z informacjami zawartymi w tabeli. Następnie wykonaj polecenia.

Rozbiory Polski			
Państwa zaborcze	Austria	Prusy	Rosja
Liczba ludności żyjącej w danym zaborze	4,1 mln	2,6 mln	5,5 mln
Powierzchnia zagarniętego terytorium	130 tys. km ²	141 tys. km ²	462 tys. km ²

Praca z danymi

- a) Odpowiedz, które z państw zaborczych zagarnęło największy obszar.
-
- b) Napisz, w którym zaborze znalazła się największa liczba ludności Rzeczypospolitej.
-

- 8** Zapoznaj się z zamieszczoną mapą ukazującą I Rzeczpospolitą. Następnie wykonaj polecenia.

Praca z mapą

- Zaznacz za pomocą pionowych linii ziemie zagarnięte przez Austrię w wyniku pierwszego rozbioru Polski.
- Podkreśl nazwę miejscowości, w której rozpoczęło się powstanie kościuszkowskie.
- Oznacz poziomymi liniami obszar zajęty przez Prusy podczas drugiego rozbioru Polski.
- Zamaluj dowolnym kolorem tereny zabrane przez Rosję po trzecim rozbiorze Polski.
- Zapisz nazwę miejscowości, w której poblizu rozegrała się bitwa zakończona wzięciem do niewoli rosyjskiej Tadeusza Kościuszki w 1794 roku.

4 Józef Wybicki i hymn Polski

Na dobry początek

- 1 Wykreśl z diagramu ukryty wyraz. Następnie zapisz otrzymane hasło i wyjaśnij jego znaczenie.

B	A	E	M	I	G	R	A	C	J	A	M	K
---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---

HASŁO: _____

- 2 Przeczytaj fragment odezwy legionowej. Następnie wykonaj polecenia.

Tekst źródłowy

Odezwa legionowa

Do współobywateli! Wierny ojczyźnie mojej do ostatniego momentu walczyłem za jej wolność pod nieśmiertelnym Kościuszką. Upadła ona pod przemocą i nie zostaje nam jak pocieszające wspomnienie, żeśmy krew przelewali za ziemię przodków naszych, żeśmy widzieli nasze chorągwie zwycięskie pod Dubienką, Raclawicami, Warszawą i Wilnem. Polacy, nadzieja powstaje [...], Francja zwycięża, ona się bije za sprawę narodów, starajmy się osłabić jej nieprzyjaciół. [...] Legiony Polskie formują się we Włoszech, [...]. [...] przybywajcie koledzy, rzucajcie broń, którą was nosić przymuszono; bijmy się za sprawę wspólną wszystkich narodów, za wolność, [...].

Praca z tekstem źródłowym

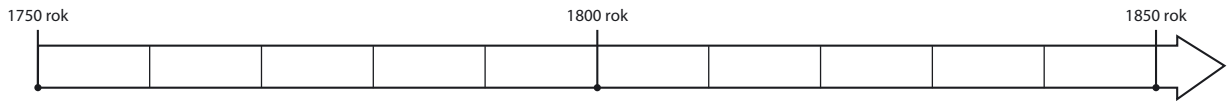
- a) Zaznacz właściwe zakończenie zdania.

Autorem odezwy legionowej był

- A Napoleon Bonaparte. C Jan Henryk Dąbrowski.
 B Tadeusz Kościuszko. D Józef Wybicki.

- b) Napisz, do czego zachęcał polskich żołnierzy autor tekstu.
- _____
- _____
- _____

- 3 Przyjrzyj się zamieszczonej osi czasu. Następnie wykonaj polecenia.

Praca z osią czasu

- a) Zaznacz na osi czasu rok, w którym utworzono Legiony Polskie we Włoszech.
 b) Zapisz nad osią czasu właściwą nazwę epoki historycznej.
- 4 Określ, jaka atmosfera panowała wśród legionistów w okresie powstania Legionów Polskich we Włoszech.

- 5 Uzupełnij tabelę dotyczącą postaci historycznych.

Imię i nazwisko	Charakterystyka postaci
Stefan Czarniecki	<hr/> <hr/>
<hr/> <hr/>	Polski szlachcic, polityk, pisarz i generał; autor słów polskiego hymnu narodowego.
Jan Henryk Dąbrowski	<hr/> <hr/>
<hr/> <hr/>	Francuski generał i cesarz Francuzów, wybitny dowódca wojskowy; zasłynął w walkach przeciwko Austrii.

6 Napisz, jak początkowo brzmiał tytuł *Mazurka Dąbrowskiego*.

7 Poniżej ukazano fragmenty polskiego hymnu. Połącz każdy z nich z właściwą ilustracją autorstwa Juliusza Kossaka.

• Marsz, marsz, Dąbrowski,
Z ziemi włoskiej do Polski.
Za twoim przewodem
Złączym się z narodem.

• Jak Czarniecki do Poznania
Po szwedzkim zaborze
Dla ojczyzny ratowania
Wrócim się przez morze.

• Już tam ojciec do swej Basi
Mówi zapłakany:
Słuchaj jeno, pono nasi
Biją w tarabany.

★ 8 W tabeli zamieszczono nazwy trzech miejscowości. Odszukaj w dostępnych książkach i w internecie informacje dotyczące związku Józefa Wybickiego i Jana Henryka Dąbrowskiego z tymi miejscami.

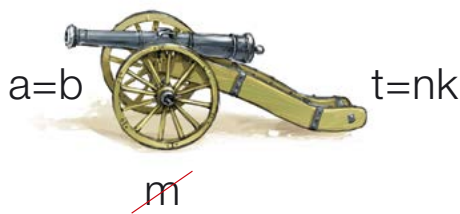
Manieczki	Winna Góra	Będomin

5 Romuald Traugutt i powstanie styczniowe

Na dobry początek

- 1 Rozwiąż rebus. Zapisz hasło w wyznaczonym miejscu i wyjaśnij, co oznacza otrzymane słowo.

HASŁO: _____

- 2 Przyjrzyj się zamieszczonej ilustracji. Następnie wykonaj polecenia.

Praca z ilustracją

- a) Wyjaśnij, jakie elementy ubioru świadczą o tym, że ukazana postać to polski powstaniec.

- b) Wymień elementy uzbrojenia przedstawionej postaci.

- 3 Uporządkuj podane wydarzenia w kolejności chronologicznej. W tym celu wpisz w kratki cyfry od 1 do 5.

- objęcie dowództwa nad powstaniem przez Romualda Traugutta
- utrata przez Polskę niepodległości
- przeprowadzenie branki
- aresztowanie Romualda Traugutta przez Rosjan
- wybuch powstania styczniowego

4 Podkreśl właściwe zakończenie zdania.

Romuald Traugutt zdobył doświadczenie wojskowe, służąc w armii

- A pruskiej.
 B rosyjskiej.
 C austriackiej.
 D francuskiej.

5 Uzupelnij tabelę dotyczącą przyczyn i skutków powstania styczniowego. Zapisz właściwe wyrażenia z ramki w odpowiednich kolumnach. Jedno z nich jest niepotrzebne.

liczne aresztowania i zsyłki na Syberię, branka przeprowadzona przez Rosjan, konfiskaty majątków, działalność polskich organizacji patriotycznych, dążenie Polaków do odzyskania niepodległości, śmierć wielu powstańców, powstanie Legionów Polskich

Powstanie styczniowe	
Przyczyny	Skutki

6 Wykreśl co drugą literę. Pozostałe litery utworzą hasło. Wyjaśnij jego znaczenie.

P	C	O	L	D	G	Z	P	I	A	E	F	M	N	N	H	E	T
		P	W	A	T	Ń	N	S	U	T	I	W	D	O	Z		

HASŁO: _____

6 Maria Skłodowska-Curie – polska noblistka

Na dobry początek

- 1 Wykreśl z diagramu ukryty wyraz. Następnie zapisz otrzymane hasło i wyjaśnij jego znaczenie.

A	E	M	R	A	D	O	C	J
---	---	---	---	---	---	---	---	---

HASŁO: _____

- 2 Przeczytaj tekst dotyczący Marii Skłodowskiej-Curie. Następnie wykonaj polecenia.

Maria Salomea Skłodowska-Curie (1867–1934) – fizyczka i chemiczka, dwukrotna laureatka Nagrody Nobla (w 1903 i 1911 roku). Urodziła się w Warszawie, która leżała wówczas w Imperium Rosyjskim. Była piątym i ostatnim dzieckiem w znanej rodzinie nauczycielskiej, wywodzącej się z drobnej szlachty. Gdy Maria miała 10 lat, rozpoczęła naukę w szkole dla dziewcząt, którą wcześniej prowadziła jej matka. Następnie kształciła się w III Żeńskim Gimnazjum Rządowym, które ukończyła w 1883 roku ze złotym medalem. W celu dalszej edukacji rozpoczęła studia w Paryżu.

Praca z tekstem

- a) Podkreśl właściwe zakończenie zdania.

Maria Skłodowska-Curie żyła na przełomie

A XVI i XVII wieku.

C XVIII i XIX wieku.

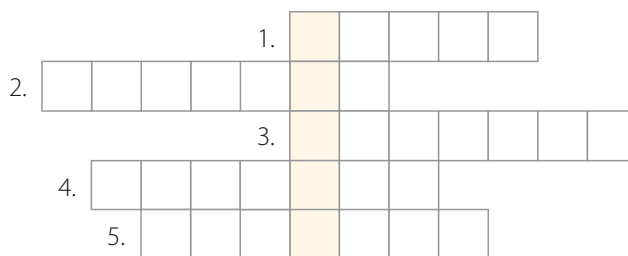
B XVII i XVIII wieku.

D XIX i XX wieku.

- b) Oblicz, w którym roku Maria Skłodowska rozpoczęła naukę w szkole dla dziewcząt.

- c) Oblicz, ile lat miała polska uczona, kiedy otrzymała po raz pierwszy Nagrodę Nobla.

3 Rozwiąż krzyżówkę. Następnie wyjaśnij znaczenie otrzymanego hasła.

1. Imię męża Marii Skłodowskiej-Curie.
2. Miejsce w Paryżu, w którym pochowano wybitną chemiczkę i fizyczkę.
3. Zdobywca nagrody lub zwycięzca konkursu.
4. Paryski uniwersytet, na którym wykładała polska uczona.
5. Kraj, w którym Maria Skłodowska-Curie spędziła większość życia.

HASŁO: _____

4 Uporządkuj podane wydarzenia z życia Marii Skłodowskiej-Curie w kolejności chronologicznej. W tym celu wpisz w kratki cyfry od 1 do 6.

- odkrycie polonu i radu
- rozpoczęcie studiów w Paryżu
- otrzymanie Nagrody Nobla w dziedzinie chemii
- poślubienie Piotra Curie
- ukończenie żeńskiego gimnazjum
- otrzymanie wraz z mężem Nagrody Nobla w dziedzinie fizyki

5 Zapoznaj się z wizerunkiem Alfreda Nobla na medalu. Następnie odpowiedz na pytania.

Praca z ilustracją

a) Kim był Alfred Nobel?

b) Za jakie dokonania jest przyznawana Nagroda Nobla?

- 6 Uzupełnij tabelę, rozpoznając opisane postacie i dziedziny, jakimi się zajmowały, albo ich działalność.

Imię i nazwisko	Dziedzina/działalność	Charakterystyka laureata Nagrody Nobla
<hr/> <hr/>	<hr/> <hr/>	Wybitna poetka, której wiersze przetłumaczono na 40 języków.
<hr/> <hr/>	<hr/> <hr/>	Były przywódca związku zawodowego „Solidarność”, broniącego praw robotników.
<hr/> <hr/>	<hr/> <hr/>	Wybitny pisarz, autor popularnych powieści historycznych.
<hr/> <hr/>	<hr/> <hr/>	Polska uczona, która dzięki badaniom naukowym odkryła dwa pierwiastki.
<hr/> <hr/>	<hr/> <hr/>	Poeta-emigrant krytykujący polskie władze komunistyczne.
<hr/> <hr/>	<hr/> <hr/>	Autor powieści dotyczących życia ludzi z przełomu XIX i XX wieku.

- 7 Napisz, w którym polskim mieście znajduje się uniwersytet pod patronatem Marii Skłodowskiej-Curie.
-
-
- ★ 8 Napisz, jak rozumiesz słowa wypowiedziane przez Marię Skłodowską-Curie: *Człowiek nigdy nie ogląda się na to, co zrobione, ale na to patrzy, co ma przed sobą do zrobienia.*
-
-
-
-

TAJEMNICE

Jak polska noblistka została bohaterką wojenną?

- 1 Uzupełnij odpowiednimi informacjami prawo jazdy Marii Skłodowskiej-Curie, które uczona zdobyła w 1916 roku.

PRAWO JAZDY

Pozwolenie na prowadzenie pojazdów mechanicznych

(imię)

(nazwisko)

(rok i miejsce urodzenia)

(kraj stałego zamieszkania)

(rok uzyskania prawa jazdy)

- 2 Wstaw literę „P” w kratki przy zdaniach prawdziwych, a literę „F” – obok zdań fałszywych.

- W 1914 roku wybuchła I wojna światowa.
- Maria Skłodowska-Curie miała syna i córkę.
- Promienie X zostały odkryte przez Wilhelma Roentgena.
- Polska noblistka uzyskała prawo jazdy przed wybuchem wojny.

- 3 Wyobraź sobie, że pracujesz w gazecie podczas I wojny światowej. Chcesz przedstawić swoim czytelnikom działalność Marii Skłodowskiej-Curie w tym okresie. Napisz tytuł artykułu, który ich zacieka.

SPRZED WIEKÓW

- 4 Wyjaśnij, do czego były wykorzystywane w czasie I wojny światowej aparaty rentgenowskie.

- 5 Wskaż właściwe dokończenie zdania.

Nazwą „małe Curie” określano w czasie wojny

- A dzieci polskiej noblistki. C francuskie czołgi.
 B samochody z aparatami rentgenowskimi. D kobiety prowadzące samochody.

- 6 Uzupełnij zaproszenie na spotkanie z Marią Skłodowską-Curie.

ZAPROSZENIE

.....
(adresat)

.....
(cel)

.....
.....
(czas)

.....
(miejsce spotkania)

.....
(nadawca)

Podsumowanie rozdziału III

Sprawdź, czy potrafisz

1 Wpisz w wyznaczone miejsca właściwe postacie historyczne.

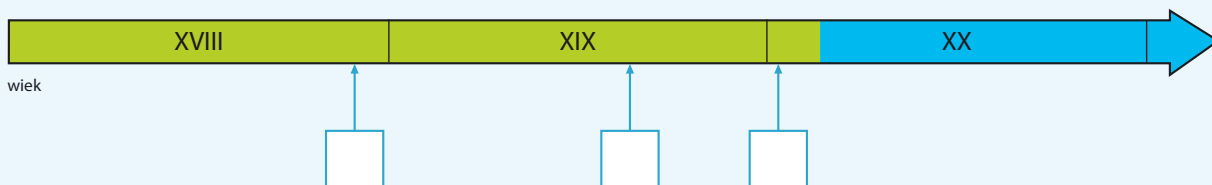
Bliski współpracownik króla Stefana Batorego. Pełniąc funkcje kanclerza i hetmana, przyczynił się do wzmocnienia wojsk Rzeczypospolitej i rozwoju nauki w kraju.

Wybitny dowódca z okresu potopu szwedzkiego. W tym czasie prowadził wojnę podjazdową, która doprowadziła do wycofania się obcych wojsk z Rzeczypospolitej.

Władca Rzeczypospolitej i znakomity dowódca wojskowy. Odniósł wielkie zwycięstwo nad wojskami tureckimi w 1683 roku.

Polski polityk i poeta żyjący na przełomie XVIII i XIX wieku. Zasłynął jako autor słów *Pieśni Legionów Polskich we Włoszech*.

2 Przyjrzyj się osi czasu. Następnie wykonaj polecenia.

Praca z osią czasu

- Oznacz literą „S” na osi czasu datę upadku powstania styczniowego w 1864 roku.
- Wstaw literę „K” w kratkę oznaczającą datę uchwalenia Konstytucji 3 maja w 1791 roku.
- Zaznacz literą „N” na osi czasu datę przyznania Marii Skłodowskiej-Curie pierwszej Nagrody Nobla w 1903 roku.
- Oblicz, ile lat upłynęło między uchwaleniem Konstytucji 3 maja a przyznaniem Marii Skłodowskiej-Curie pierwszej Nagrody Nobla.

3 Przyporządkuj wymienionym postaciom właściwe wydarzenia.

Stefan Batory •	• powstanie Legionów Polskich
Jan Henryk Dąbrowski •	• bitwa pod Racławicami
Tadeusz Kościuszko •	• obrona Jasnej Góry
	• założenie Akademii Wileńskiej

4 Zapisz w wyznaczonych miejscach po dwa skutki podanych wydarzeń.

Wydarzenia	Skutki
odsiecz wiedeńska	<ul style="list-style-type: none">• _____• _____
powstanie kościuszkowskie	<ul style="list-style-type: none">• _____• _____

5 Przyjrzyj się zamieszczonej fotografii. Następnie wykonaj polecenia.

Praca z ilustracją

a) Napisz, kim jest mężczyzna przedstawiony na zdjęciu.

b) Podaj nazwę wydarzenia, z jakim była związana ukazana postać i jaką rolę w nim odegrała.

W księgarni internetowej Nowej Ery znajdziesz wszystko, czego szukasz!

15% RABAT*
Twój kod: SP48R

sklep.nowaera.pl

**Bezpieczne
płatności**

**Bezpłatna
wysyłka**

**Szybka
dostawa**

* Promocja obowiązuje od 1.09.2018 do 30.06.2019 do godziny 23.59 | Dotyczy wybranych pozycji dla klas 4-8 szkół podstawowych | Niektóre produkty mogą być wyłączone z promocji | Wypłata wartości kodu rabatowego w gotówce jest niemożliwa | Promocji nie można łączyć z innymi ofertami | Kod SP48R jest kodem wielokrotnego użytku do wykorzystania w księgarni internetowej: sklep.nowaera.pl | Aby skorzystać z rabatu, należy wprowadzić kod podczas procesu składania zamówienia.

WCZORAJ I DZIŚ

Zeszyt ćwiczeń skorelowany z podręcznikiem *Wczoraj i dziś* dla klasy 4 zawiera różnorodne ćwiczenia dostosowane do potrzeb i możliwości uczniów, a także ułatwia utrwalenie wiedzy oraz przygotowanie do sprawdzianów.

Praca ze źródłami – zadania z wykorzystaniem różnych źródeł, umożliwiające kształcenie niezbędnych umiejętności przedmiotowych.

Na dobry początek – różnorodne łamigłówki i proste ćwiczenia stanowiące dobrą rozgrzewkę przed przystąpieniem do dalszych zadań.

Sprawdź, czy potrafisz – ćwiczenia utrwalające najważniejsze zagadnienia z rozdziału.

Dobre rady – wskazówki ułatwiające rozwiązywanie ćwiczeń.

Zadania z gwiazdką – ćwiczenia wymagające zastanowienia się lub skorzystania z dodatkowych źródeł, w tym internetu.

Z DOSTĘPEM DO
docwiczenia.pl

*Dodatkowe materiały
– oglądaj, pobieraj,
drukuj.*

Rozwiąż
dodatkowe
zadanie
docwiczenia.pl
Kod: H4NTRZ

*Zeskanuj kod QR,
który znajdziesz
wewnątrz
zeszytu ćwiczeń,
lub wpisz kod na
docwiczenia.pl.*

www.nowaera.pl

historia@nowaera.pl

infolinia: 801 88 10 10, 58 721 48 00

ISBN 978-83-267-3168-6

9 788326 731686